

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za druge države stane 5-60 K. Posamezna številka po 10 vin. — Na naročbe brez istodobne vpošiljatve naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnistvo je na pristavi gosp. K. Floriana v »Zvezdi«.

Izhaja vsako soboto
zvečer

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrto strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za peti-vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravištvu naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Kratkovidnost ali ka-li?

Ko se je v državnem zboru l. 1867. razpravljalo o načrtu društvenega zakona, se je tedanji znani nemški poslanec Schindler protivil temu, da bi se v zakon spravila beseda »državi nevarno«. Govoril je tako-le:

Prav lahko je reči: »državi nevarno«, če je dogman pojem, kaj je državi nevarno in državi koristno. Kdor pa zasleduje zgodovino Avstrije od leta 1848 sem, ta spozna, kako neskončno težko je spoznati, kaj je v Avstriji državi koristno, kaj je v Avstriji državi nevarno. Z nekaterimi vzgledi hočemo pojasniti, kar trdimo. Leta 1848 so aretirali na cesti mlade ljudi, ker so nosili z usnjem obrobljene hlače. (Veselost med poslanci.) To je bilo takrat državi nevarno. Pozneje so aretirali mlade ljudi, ker jih je ljubi Bog obdaril z dolgimi in močnimi lasmi, katerih niso hoteli žrtvovati brivčevim škarjam. (Veselost.) Leta 1848 so spoznali za državi koristno, da so izgnali red Ligvrijancev iz Avstrije: nekaj let pozneje spoznali so za državi koristno skleniti z Rimom konkordat. Da, lahko gremo še dalje. Znana so mi imena, ki so bila pripeta na vislice, poznam roke, ki so tičale v verigah — več ne maram povedati — in ki sem jih videl pozneje v dotiki s svetimi kronami v najbolj pomembnih trenutkih tega simboličnega državnega okraska. Gospoda moja! na mesto krvnikove vrvi smo videli stopiti trak visokega reda, in na prsi, proti katerim so poprej frčale svinčene kroglice, je letel sedaj zlati križec in srebrne zvezde.

Enkrat je bilo to državi koristno, drugokrat državi nevarno; gospoda moja, in odločitev o tem, kaj je državi nevarno, naj prepustimo političnim uradnikom, da sodijo po svoji volji? ... Če se hoče vedeti, kaj je »državi nevarno«, mora se vedeti: Katera je veljavna državna ideja avstrijska? In nasproti tej državni ideji avstrijski se mi godi, kakor nekemu slovetemu pesniku avstrijskemu, ki je nekaj, dolgo je že od tega, rekel: »Jaz bi pač rad ljubil svojo domovino, ko bi le vedel, kje bi

jo dobil.« Na ta duhoviti govor se nehote spominjamo, ko vidimo, kaj v zadnjih mesecih vse počne naša skrbna, skupna in totranska vlada. Pri nas se prepoveduje peti nedolžno pesmico »Što čutiš, Srbine tuži«, ker je državi nevarna, naši državni in deželni poslanci in razni govorniki na shodih se denuncirajo navzgor, če v svojih govorih trde, da so Srbi naši bratje, ker govore isti jezik kakor mi, v Zagrebu visi krvnikov meč nad nesrečniki, ki so bili toliko rodoljubni, da so se priznali za pripadnike srbskega rodu, da so ustanovljali srbska gospodarska in kulturna društva, da so peli srbske narodne pesmi, ki jih jim je s svojim mlekom vcepila srbska mati. Vse to je državi nevarno. Ni pa državi nevarno, če se en milijon 8000 tisoč Bošnjakov proda peščici madžarskih židov, če se javno kliče poboj na Slovence v Avstriji, če se vsa oficijalna in neoficijalna nemška Avstrija vrže na trebuh pred Prusijo, ki nas ljubi približno tako, kakor ljubi premeteni ženin svojo nevesto, ki je sicer stara in grda, katera pa ima prav lepo posestvo, ki nam je časoma prinese za doto. Zgodovinska naloga naše države je bila od nekdaj ta, da v njej dobe zatočišča mali narodi, ki so sami zase prešibki, da bi mogli tvoriti državno celoto. Kako vrši Avstrija to nalogo pred prusofilskimi birokrati, se vidi najbolj iz tega, da so vsi slovanski narodi v Avstriji v opoziciji proti vladi, da je izgubila ta država vsled svoje lahkomišljene politike najboljša tržišča na vzhodu in na jugu, da je sovražijo vse evropske države, izvzemši Prusijo ...

Gospodarski del.

Delovanje trgovske in obrtne zbornice
v l. 1908.

Konec.

Ponovno je imela zbornica priliko zavzemati stališče glede vprašanj, ki so nastala ob izvedbi zakona o penzijskem zavarovanju zasebnih uslužbenec. Mimo drugih vprašanj je bilo odlične važnosti vprašanje, kako urediti upravo penzijskega

zavarovanja. Zbornica ima zavest, da je storila s svoje strani vse, kar je bilo mogoče, da zagotovi deželno mesto s sedežem v Ljubljani. Odločitev je žal izpadla v nasprotju z našimi interesi; uspeh je tak, da se je zopet pomnožila za en slučaj pripadlost naše dežele v območje Trsta. Slabe izkušnje, izvirajoče v drugem oziru iz tega, so samoposebi napotile mnogo največji interesentov, da so dali prednost nadomestnim zavarovalnim napravam.

Prestopam k vprašanju o organizaciji društva in trgovstva v obrtnih zadrugah in o uredbi obveznih pomočniških izkušenj. Določila obrtne novele so v marsičem izpremenila delokrog obrtnih zadrug, povečala so tudi njih praktični pomen, zagotovivši tem tvorbam večjo vplivnost in večje sodelovanje v obrtni upravi. Ta okolnost je vzpodbudno vplivala na izvedbo še mnogokje nepopolne ali pa celo popolnoma nestajajoče organizacije. Ustanovilo se je v l. 1908 dokaj novih zadrug, med njimi več strokovnih; mimotelega pa se je vzbudilo precej takih, ki so bile v dolgoletnem mrtvili, k rednemu poslovanju. Zanimanje za organizacijo teh vrst raste; brezdvomno je, da bi poslovanje pridobilo, če bi imele zadruge vedno na razpolago sposobnih, primerno izvežanih funkcionarjev. V tem pogledu bi morda ugodno vplival poseben tečaj, namenjen zadrugnim funkcionarjem.

Preustrojitev, odnosno prilagoditev pred obrtno novelo obstoječih zadrug novim določbam obrtnega reda je domalega izvršena; obilo posla je dala ta reorganizacija, vendar se na vpoštevnejše neprilike ni namerilo. Šlo je delo dokaj gladko od rok ob stalni in vneti podpori zadrugnega inštruktorja.

Paralelno s to akcijo se je izvedla uredba obveznih pomočniških preizkušenj za vajence rokodelskih obrtov. Institucija, dasi povsem nova, brez podobne predhodne uredbe, je dovršena in izvedena v deželi zadovoljivo. Zbornica si je pri izvedbi tega vprašanja vzela za vodilo, da treba urediti te naprave, ki je za prizadete dalekosežne važnosti, praktičnim potrebam primerno ter na način, ki jamči zlasti za oblastveno preizkuševalno komisijo točno in brezopogrešno poslovanje. Uredba teh preizkušenj je izvršena na način, da posluje poleg zadrugnih preizkuševalnih komisij, katerih je sedaj 32 v deželi, za vse one vajence, ki iz tega ali onega vzroka ne morejo prebiti preizkušnje pri kakšni zadrugi komisiji, oblastvena izpraševalna

PODLISTEK.

Ob štiridesetletnici tabora na Vižmarjih.

»Dajte nam zedinjeno Slovenijo!« je klical oče slovenskega naroda dr. Janez Bleiweis na vižmarškem taboru zbrani množici, broječi 25 do 30.000 ljudi. Navdušenja za naša sveta narodna prava, polnečega tedaj slovenska srca, ni moči popisati. Kdor si bil navzoč na tem daleč največjem slovenskem zborovanju, čutiš se danes, kakšen ogenj je tedaj vzburla naša samozavestna srca. Vse je hrepenelo po skorajšnjem vresničenju resolucij, ki so jih predlagali na taboru in vtemeljevali vneti govorniki.

»V spomin na nepozabni binkoštni pondeljek l. 1869 sem si ohranil ogromni taborski lepak, navajaječ točke, ki so taborjani ukrepali o njih.

Govorilo in sklepalo se je: I. O sredstvih, ki so neobhodno potrebna, da se ohrani slovenska narodnost, in to: 1.) po zedinjenju vseh Slovencev na postavni poti v eno kronovino z deželnim zborom v Ljubljani; 2.) po uvedbi slovenskega jezika

v šole; 3.) po ustanovitvi slovenskega vseučilišča v Ljubljani; 4.) po uvedbi slovenskega jezika v urade. II. O napravi denarnih zavodov v podporo kmetijstva in obrtništva in osnovi lastnega zavarovalnega društva.

Dne 17. majnika je minulo 40 let, odkar smo taborovali na Vižmarjih. Ali so se v tej dobi izpolnile tamkaj sprejete zahteve? Razen točke II. smo Slovenci domalega tam, kjer smo bili pred štirimi desetletji. Ne da se tajiti, da smo v marsičem sedaj celo na slabšem nego pred leti. Narodno vprašanje se je pod znanim vplivom potisnilo v ozadje, češ, da ni na dnevnem redu. Kdor se čuti narodnjaka, preglašen je bil za »liberalca« in naj si je imel vero, kolikor jo je v vseh 12 členih. Namesto organizacije, naperjene zoper močnega sovražnika, delajočega na našo narodno pogubo, se je osnovala močna stranka, kateri je poglavitni namen: borba zoper brate, ne zoper tujce — te treba pustiti vedno. V volilnih proglaših njenih kandidatov se ne omenjajo naše narodne zahteve, sprejete na slovenskih taborih. V vladni službi stoječa, je omenjena stranka vselej zvesto stregla se tako narodno-krivičnim vladam in štiti

v odločnih hipih njihove zastopnike. Za borno skledo leče — za razne osebne in strankarske podpore — je izdala splošne narodne koristi (primeri: Cilli — fremdes Gebiet; oškodovanje slovenskega naroda o volilni prenapredbi; dve nemakonacionalni gimnaziji na Kranjskem; razna imenovanja i. t. d. i. t. d.). Složno nastopanje v važnih narodnih vprašanjih je onemogočevala osebna in strankarska sebičnost. Kar je trudoma zidal narodnjak, podrl je z drzno roko slovenski vladni sluga. Ob takem neskladu je sestavno in vztrajno naraščala nemška moč, kažoča se ob mejah in vsepovsod med nami. Ko je lani v jeseni priklopila do vrhunca in je tekla nedolžna kri v našem stolnem mestu, smo menili, da je nastopil trenotek, ko se porayna razdor in se strnejo Slovenci v eno, v narodnem in gospodarskem oziru edino vojno vrsto, zmagovito nastopajočo zoper tujstvo. Žal, da se naša nada še ni izpolnila ...

Značilnega pomena je dejstvo, da se vižmarškega tabora spomenik, naročen in izdelan pri kamnoseku Čamerniku, se doslej ni postavil.

Slovenski Branik.

komisija s sedežem v Ljubljani. Ta komisija, kateri načeljuje ravnatelj umetno-obrtno strokovne šole g. Ivan Šubic, vrši preizkušnje redno štirikrat na leto in njen delokrog obseja celo kronovino. O vplivu te nove uredbe si danes ni moč se vstaviti definitivne sodbe, upravičeno pa je mnenje, da ne ostane brez ugodnega vpliva na izobraževanje obrtnega narasčaja.

V tej zvezi bodi mi dovoljeno omeniti, da je koncem šol. l. 1907/8 obiskovalo obrtno nadaljevalno šolo v Ljubljani 600 učencev, katerim je pristeti 108 trg. vajencev v gremijalni šoli trg. gremija v Ljubljani. Na obrtno nadaljevalnih šolah izven Ljubljane je znašalo ob sklepu šolskega leta 1907/8 število obrtnih in trgovskih vajencev 865. Podrobno poročilo je razvidno iz statističnih tabel, ki so pridružene sejnemu zapisniku.

Tekom leta 1908 je zbornica, ki je dovršila vse priprave za zavod, namenjen pospeševanju obrta na Kranjskem, inicijirala in tudi denarno podprla tri mojstrske potovalne tečaje; in sicer krojaškega v Škofji Loki ter po enega za krojače in za čevljarje v Žirih. Nadalje je zbornica dala na razpolago 22 obrtnikom brezplačno vožnjo do Prage in nazaj, da so si ogledali ondodno jubilejno razstavo. V prošlem letu je aktivirala kakor se poročali časopisi, dežela dvorazredno nižjo trgovsko šolo v Ljubljani s pripravljanim tečajem.

V vložni zapisnik se je vpisalo leta 1908 5517 poslovnih stebelk proti 5196 v letu 1907; število odprava je v letu 1908 naraslo na 6173. Legitimacijskih kart se je izdalo 70, identitetnih pa 21. Varstvenih znamk je bilo nanovo registriranih 14, obnovljenih 4, izbranih 8. Vzorcev in modelov je bilo deponiranih 5. Novih prosenj za bencin je prišlo 17, letna množina v teh zaprosenega bencina znaša 171.100 kg. Pri tem je opomniti, da se odale ne daje več dovolila za prejemanje davka-prostelega bencina le za dobo enega leta. Vstevsi se v prejšnjih perijodah dovoljeno mineralno olje v obrtne namene, znaša skupni letni kvantum za Kranjsko okroglo 500.000 kg. Nadalje je doslo 7 prosenj za nabavo tovarniške soli po znižani ceni per 172.000 kg.

Zbornična doklada za l. 1908 je vrgla 48.968 K 94 h proti proračunanem znesku 48.000 K.

Zbornica je imela v letu 1908 6 plenarnih sej, med temi dve izredni ter 9 odsekovih sej.

Tedenaki sojem v Kranju dne 17. maja 1909. Prignalo se je — konj, 176 glav domače goveje živine, — glav hrvaške goveje živine, 13 domačih telet, — hrvaških telet, 242 domačih prašičev, — hrvaških prašičev, — domačih ovac, — hrvaških ovac, — koz, — buš in — bosanskih volov. — Pitani voli 100 kg 64—68 K, na polovico 100 kg 58—60 K, za pitanje 100 kg 52—54 K, kumerni 100 kg 36—40 K. Pšenica K 13—, proso K 7-75, rž K 10—, oves K 9—, ajda K 8-50, repno seme K 80—, fižol ribničan K —, mandalon K —, koks —, krompir K 2— za 50 kg, seme dom. detelje — vin.

Okrajna hranilnica in posojilnica v Škofji Loki, razposlila svoje letno poročilo iz katerega posnamemo: Preteklo osmo poslovno leto je bilo za naš zavod posebno ugodno, kajti napredovali smo v vseh oddelkih našega poslovanja in dosegli uspeh, s katerim smo prav lahko zadovoljni. Kako se je naš zavod razvijal, dokazujejo sledeče številke: Denarni promet: Vseh prejemkov je bilo kron 1.119.627-70, vseh izdatkov pa K 1.084.159-69, torej je znašal skupni denarni promet K 2.203.787-39. Ker je bilo leta 1907 prometa K 1.500.316-51 se je ta v minulem letu povečal za K 703.470-88.

Zadružniki: Koncem leta 1907 je bilo vseh zadružnikov 325. V letu 1908 jih je nanovo vstopilo 38, izstopili pa so 3, torej se je število zadružnikov pomnožilo za 35 in je koncem leta ostalo 360 zadružnikov. Deleži: Koncem leta 1907 so znašali deleži K 5876—. V letu 1908 je 1 zadružnik vplačal 1 glavni delež K 50— in 37 zadružnikov pa ravnotoliko opravičnih deležev po K 2— K 74—, izplačalo pa se je 1 zadružniku 1 glavni delež K 50— in 2 zadružnikom pa ravnotoliko opravičnih deležev po K 2—, to je K 4—. Stanje deležev koncem leta 1908 je K 5946— in sicer imajo: 40 zadružnikov 106 glavnih deležev po K 50—, to je K 5300—, 320 zadružnikov 323 opravičnih deležev po K 2— to je K 646—, skupaj K 5946—. Deleži so se povečali za K 70—. Odpovedanih in še neizplačanih deležev je 12 in sicer 1 glavni in 11 opravičnih deležev. Hranilne vloge: Koncem leta 1907 je bilo na 1438 knjižic vloženo K 945.948-34. V letu 1908 se je vložilo 1633 krat K 583.038-98, dvignilo pa 1129 krat K 290.327-13. Kapitalizovane obresti za leto 1908 znašajo K 43.883-55. Stanje hranilnih vlog koncem leta 1908 je K 1.282.543-74. Ta denar je vložen na 1688 knjižic in znaša povprečna vloga K 749-80. Število vlagateljev se je v minulem letu pomnožilo za 250, hranilne vloge pa za K 336.595-40. Vloge v tekočem računu: Koncem leta 1907 je 31 strank imelo vložena K 20.422-77. V letu 1908 se je vložilo 182 krat K 161.795-97, dvignilo pa 172 krat K 147.016-91. Kapitalizovane obresti za leto 1908 znašajo K 1071-76. Stanje vlog v tekočem računu koncem leta 1908 je K 36.273-59. Ta denar je vložen na 38 knjižic in znaša povprečna vloga K 954-56. Število vlagateljev se je pomnožilo za 7, vloge pa za K 15.850-82. Posojila: Koncem leta 1907 so znašala posojila K 775.277—. V letu 1908 se je izplačalo novih posojil K 179.930-86, vrnilo pa se je K 88.642—. Stanje posojil koncem leta 1908 je K 866.465-85. Ta posojila so izplačana, in sicer: a) na hipoteke K 694.540-64, b) na menice K 155.259-44, c) na zadolžnice s poroštvom kron 16.765-78. Skupaj K 866.565-86. Vseh dolžnikov je bilo koncem leta 1907 — 243, v letu 1908 je bilo novih dolžnikov 45, torej skupaj 289; popolnoma je vrnilo svoja posojila 22 dolžnikov in je torej koncem leta 1908 ostalo 266 dolžnikov s povprečnim posojilom K 3275-76. Število dolžnikov se je pomnožilo za 23, posojila pa za K 91.288-86. Naloženi denar: Koncem leta 1907 so znašale naše naložbe pri raznih denarnih zavodih K 178.071-22. V letu 1908 se je vložilo 140 krat K 431.348-79, dvignilo pa 52 krat K 197.454-10. Kapitalizovane obresti za leto 1908 znašajo K 11.093-67. Stanje naloženega denarja koncem leta 1908 je K 423.059-58. V letu 1908 so se pomnožile naše naložbe za K 244.988-36. Vrednostne listine: Koncem leta 1907 so znašale vrednostne listine K 4200—, kurzni dobiček za leto 1908 je K 50—; stanje vrednostnih listin koncem leta 1908 je K 4250—. Podpore in darila: V letu 1908 se je izplačalo iz tekočega dobička za narodne žrtve 20. IX. 1908 v Ljubljani K 50—. Čisti dobiček za leto 1908 znaša K 5542-41. Po sklepu današnjega občnega zbora se ta dobiček razdeli tako-le: 1. 6% ne obresti glavnim deležem za leto 1908 K 318—; 2. darila: gasilnemu društvu v Škofji Loki K 100—, obrtno nadaljevalni šoli v Škofji Loki K 100—, ljudski knjižnici »Narodne čitalnice« v Škofji Loki 100—, dijaški kuhinji v Kranju K 50—, slov. plan. društvu v Ljubljani za »Aljažev dom« K 50—, mestnemu ekonomatu za popravo poti »za gradom« v Škofji Loki K 50—, družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani K 40—, dijaškemu podp. društvu za slov. visokošolce na Dunaju K 30—, v Gradcu K 30—, v Pragi K 30—, zavodu sv. Nikolaja v Trstu

K 20—. Ostanek K 4624-41 pa se priklopi splošnemu rezervnemu zakladu, ki znaša K 14.137-75 in bo torej narasel na K 18.762-16. Posebni rezervni sklad za kurzne zgube: Stanje koncem leta 1908 K 50—.

Število državnih žrebčarskih postaj v Avstriji l. 1909 brez onih, ki so v privatni oskrbi, znaša 445 z 2437 žrebci.

Razdeljujejo se takole:

Dežele	Št. štacij	Št. žrebcev	Pleme					
			Angleško poljski	Arabsko poljski	Arabsko poljski	Lipsko	Kranjsko	Drugo
Niže Avstrijsko	15	83	28	—	—	2	—	53
Gornje Avstrijsko	18	68	18	—	—	—	—	50
Solnograško	13	44	—	—	—	—	—	44
Štajersko	34	225	13	—	—	9	3	1199
Koroško	11	119	18	—	—	6	—	95
Kranjsko	16	77	16	1	—	12	4	143
Primorsko	10	22	—	—	1	5	10	6
Tirolsko-Predarisko	14	70	2	1	—	15	—	52
Češko	88	537	6211	52	—	10	—	323232
Moravsko	50	389	6158	4	—	12	1	5173
Šlesko	17	68	6	1	1	19	—	136
Gališko	113	609	44151	353	269	68	—	21
Bukovina	27	112	5	35	1	2	60	6
Dalmacija	19	44	—	—	4	18	22	—
Skupaj	445	2437	61656	6261	437	118	3	56983
V letu 1907 je bilo	451	2385	63712	6156	419	113	3	65893

V podrobnem jih je v žrebčarskih postajah katere oskrbujejo vojaki 1474, v oskrbi zasebnikov 842 in v najemu 107 žrebcev.

Prvi kmečki shod nemških avstrijskih kmetov se je vršil dne 20. maja na Dunaju v rotundi. Ob tej priliki se je vršil tudi občni zbor nižjeavstrijske kmečke zveze. Govorilo je več državnih poslancev o razmerju kmetov do drugih stanov, o potrebi kmečke stanovske organizacije, o starostnem zavarovanju, vinu, živinskem zavarovanju, pomanjkanju poslov in delavcev, vojaškemu vprašanju, o razdolževanju zemljišč, davčni preureditvi, razkosavanju zemljišč, o trgovsko carinski politiki i. t. d. Za skupen shod vseh avstrijskih kmetov pozivljajo šleski kmetje, kateri so že sestavili poseben odbor za to prireditiv.

Dobavni razpis. C. kr. oskrbnistvo poštne ekonomije na Dunaju naznanja trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani, da si potom javne ponudbe nabavi za leta 1910, 1911 odnosno 1912 razne predmete, med katerimi so tudi: platneno bombažno, sukneno in volneno blago, ovitki iz papirja, napisne table, štetarsko blago, predmeti iz železa in medi, zaboji, materialno blago, žebli, razni papir, milarsko, vrvarsko blago, tehtnice in uteži, plahte za vozove, kolomaz, vata, orodje i. dr. Pismene ponudbe je vložiti najkasneje do 29. maja t. l. 12. ure popoldne pri omenjenem oskrbnistvu (K. k. Postökonomie - Verwaltung) Wien, I. Postgasse 7). Razglas, obsegajoč natančnejše pogoje in zaznamek predmetov, katere je dobaviti, je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani na vpogled ter se na željo tudi dopiše.

Semenj za volno v Miškovcu. Trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani se naznanja, da se bo letošnji semenj za volno v Miškovcu vršil dne 21. junija v skladiščih tamošnjega kreditnega zavoda.

Patenti. Predsedstvo c. kr. patentnega urada na Dunaju pošilja trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani redno patentne spise za njeno izložbo patentov, kjer so interesentom na vpogled. Ravno-

Francozje na Predelu in Naborjetu 16. maja 1809.

Zgodovinski spomini.

I.

15. majnik je stoletni zgodovinski dan, odkar je francoska armada prodirala čez Predel, upropastila ondodno ter sosednjo trdnjavo Naborjet (Malborget). Pri tem so za domovino žrtvovali svoje življenje junaki slavnega Jelačičevega polka ter oba hrabra stotnika Herman (na Predelu) in Hensel (na Naborjetu). Ker je Predel našim slovenskim hribovlazcem dobro poznat, hočemo se tega zgodovinskega kraja in dne tudi mi v kratkih potezah spominjati. Pri ti priliki se pa tudi spominjamo slavnega slovenskega pisatelja Kocjančiča, ki v svojih spominih na Predel (Slovensko berilo za sedmi gimnazijalni razred, izdal dr. Fr. Miklošič l. 1858.) takole poroča: »Predel meji deželo koroško in bovsško. Kadar se popneš do vrh Predela, oj, kako Ti je lahko pri srcu, kako čist zrak dišes, kako se Ti prsi vzdigujejo, kako milo se Ti pasejo oči nad prelepim pogledom! Nad seboj vidiš prijazno modro nebo; na levi strani moli goli velikan Manhart (Mangart) svojo sivo belo glavo drzno čez oblake. 8460 čevljev nad morje se vzdiguje. Pod seboj gledaš belo cesto, kako se ovija po zeleni strmini proti jugu, dokler

se med prijaznimi travniki in vrti ne skrije očesu. Koj pred seboj pa vidiš lepo in leta 1848 umetno pod in nad cesto sezidano trdnjavo, ki ravno na tistem mestu stoji, kjer je stala prej mala trdnjava, spomina vredna iz dobe francoskih vojsk.

Že v časih, ko je Avstrija z Benečani hude, krvave vojske imela, je bila bovsška Klavža dokaj važna. Leta 1797, ko se je Napoleon po padcu Mantove s svojo vojsko pomikal proti srcu avstrijskega cesarstva, so bili Klavžo, v poprejšnjih vojskah razdrto, spet popravili, in general Köblös je v nji s 500 vojščaki tovažno sotesko hrabro branil francoskima generaloma Bonu in Verdieru, ki je nista mogla drugače pridobiti, kakor da sta udarila z velikim trudom po gori in nekako oblegla to trdnjavo, ki se pa ni udala, dokler ji ni vse upanje resitve izginilo. Na Predelu je stal vrli vojvoda Bajalič in branil strmo sotesko, da bi ubranil tako sovražniku dalje. Ali ko so bili sovražniki, upleniši Klavžo od te strani, nanj udarili, drugi iz Tarviza (Trbiža) planili nademj, se ni mogel na pustem kraju več držati — udal se je. Le nekoliko stotin teh hrabrih branilcev se je po skalnatih stezah skrivši izmuznilo sovražniku iz rok.

Dvajset let kasneje pa je namesto bovske Klavže slovel Predel, da je najpripravnejše to prehodišče dobro braniti: Še preden se je bila na spomlad l. 1809. huda vojska vnela med Avstrije

in Francozi, treba je bilo skrbeti, da se dovolj zaslonijo vse soteske, posebno tistih dežel cesarstva, ki so bile bližje prihodnega bojišča. Zatorej je bilo sklenjeno, da se ima utrditi Malborget (Naborjet) na Koroškem in Predel na Gorškem in nekaj baterij postaviti vanje. V ta namen sta bila tjakaj poslana stotnika Herman in Hensel, ki sta se urno lotila svoje važne naloge in pridno delala. Toda je jesen l. 1808 pričeto delo ni bilo še dovršeno, ko se je vnela spomladi 1809 že huda vojska. Avstrijanci so pri Sacile sicer slavno zmagali, Herman in Hensel sta hitela k zmagovalni vojski, ali kmalo se je obrnilo kolo sreče. Nezgode podovske vojske so bile krive, da so se morali vojščaki tudi iz Laškega umikati. Herman in Hensel prevzameta torej spet povelje v imenovanih dveh trdnjavah, ki sta bilenjima izročeni. Posadko sta dobila od vojske laške, ki se je tod umikala; Herman namreč dobi za svoj Predel 222 vrlih Slujincev, h katerim se pridruži še druga tropa ravno tega polka s stotnikom Jankovičem. V trdnjavi je bilo deset kanonov in živeža za šest tednov. Komaj je bilo vse to oskrbljeno, že se je pomikal zadnji oddelek avstrijske laške vojske čez goriske gore in sicer čez Predel v znotranje krajine cesarstva. Torej je bilo silno treba, sovražnika, ki je mahal za njimi, na vso moč ustavljati ter da bi avstrijska vojska varno dalje hodila. Kaj se

kar je navedeno predsedstvo poslalo zbornici prvi in drugi del letnega kataloga patentnega urada za leto 1908 (abecedni seznam vseh do 31. decembra 1908 v patentni register vpisanih patentov). Tudi ta kataloga sta interesantom v pisarni trgovske in obrtniske zbornice v Ljubljani na vpogled.

Poučni listek.

Nekoliko o naši ustavi.

Dalje.

Sestava državnega zbora (državnega zastopstva).

Sedaj obstoji avstrijski državni zbor iz dveh zbornic, in sicer iz gosposke zbornice in zbornice poslancev.

Člani gosposke zbornice so: 1. po rojstvu polnoletni principi cesarske hiše; 2. kot dedni člani polnoletni glavari onih avstrijskih plemiških rodov, ki se odlikujejo v Avstriji po obsežni zemljski posesti in katerim je cesar podelil dedno pravico za državni zbor (gosposko zbornico); 3. vsi nadškofje in oni škofje, katerim pristojni knežji naslov (n. pr. ljubljanskemu in mariborskemu škofu); 4. one osebe, katere imenuje cesar radi njihovih zaslug za državo ali cerkev, znanost ali umetnost, toda število teh ne sme presegati 170 in znašati manj nego 150.

Člani gosposke zbornice se smejo voliti tudi v zbornico poslancev, toda za čas, dokler traja ta mandat, ne smejo sodelovati v gosposki zbornici. Tako je n. pr. knez Auerperg dedni član gosposke zbornice, pa se je dal voliti v kočevskem volilnem okraju v zbornico poslancev.

Poslanska zbornica šteje 516 članov, ki se volijo. Kranjska voli 12, Koroška 10, Štajerska 30, Goriška 6, Istra 6 in Trst z okolico 5 poslancev.

Voliti v poslansko zbornico sme na podlagi zgoraj omenjene postave o splošni in enaki volilni pravici vsak avstrijski državljani moškega spola, ki je izpolnil 24. leto in ki po §§ 7. in 8. državno-zbornskega volilnega reda ni izvzet ali izključen od volilne pravice in je v kaki avstrijski deželi v oni občini, kjer naj izvršuje volilno pravico, od dne razpisa volitev sem vsaj eno leto imel svoje domovališče.

Za poslanca voljen biti pa sme vsak moški avstrijski državljani, ki ima avstrijsko državljanstvo vsaj tri leta, je izpolnil 30. leto in ni po določbah državnoborskega volilnega reda izvzet ali izključen od volilne pravice.

Vsak volilec sme svojo volilno pravico izvrševati le osebno, vsako pooblaščenje je neveljavno; tudi ima vsak volilec le en glas.

Voliti se v vsaki občini in sicer v vsej državi na en dan (Mala izjema obstoji le za Galicijo in Dalmacijo).

Natančnejše določbe o volitvah smo priobčili svoječasno po razglasitvi nove postave v več številkih našega lista in se sedaj le sklicujemo na te članke.

Delokrog državnega zastopstva.

Delokrog državnega zbora določujejo §§ 11. do 13. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra 1867, št. 141 drž. zak. Radi posebne važnosti navajamo te točke doslovno:

§ 11. delokrog državnega zbora obsega vse zadeve, ki se nanašajo na pravice, dolžnosti in koristi, ki so skupne vsem v državnem zboru zastopanim kraljevstvom in deželam, v kolikor se te

Herman in njegovi hrabri tovarši v svojih prsih čutili, kadar so v Tarvižu (Trbižu) od svojih prijateljev in znancev jemali slovo, in se na svojo poslednjo pot na Predel odpravljali, to je lažje čutiti kot popisati.

Bilo je zvečer 15. maja leta 1809. Oddelek sovražnikove vojske koraka drzno po strmcu proti trdnjavi, iz katere so sicer neprestano streljali nanje, ali oni so si vedeli pomagati, urno narejaje prekope. Pa hudo grmenje kanonov jih je vendar kmalo ostrasil in jih primoralo, da se umikajo. Ni jim bilo mogoče priti bližje trdnjave; izkušali so torej drugo pot, pogovore in obljube, pa tudi zastoj. Zdelo se je, da Francozom ne bo nikakor mogoče, predreti čez Predel. Ali glej! Na naglem se vse izpremeni. Tolovajska trdnjava, katero je viteški Hensel*) hrabro branil s svojimi vojščaki, pri tem pa častno sklenil svoje življenje z mnogimi tovarši, je prišla v pest sovražniku. Tako Kocjancič. Na tem mestu bodi le še omenjeno, da stoji na Predelu lep spomenik na čast padlim braniteljem trdnjave ter da se je vršilo 18. t. m. pri tem spomeniku (nazivan „Herman“) stoletno slavlje. Sv. mašo je daroval knez nadškof goriski dr. Sedej. Zastopan je bil tudi cesarski dvor ter mnogo vojaških deputacij. . . . c

*) Kocjancič najbrže misli na Hermana in trdnjavo Predel. Pis. opomba.

vsele pogodbe z deželami ogrske krone ne obravnavajo skupno med temi in ostalimi deželami monarhije.

V delokrog državnega zbora spadajo torej:

a) preizkušanje in odobrenje trgovinskih pogodb in onih državnih pogodb, ki obremenjujejo državo ali njene dele, ali nalagajo dolžnosti posameznim državljanom ali imajo za posledico spremembo krajin v državnem zboru zastopanih kraljestev in dežel;

b) vse zadeve, ki se nanašajo na vrsto in način, kakor tudi na vrstnino in dobo vojaške dolžnosti, in zlasti vsakoletno dovolitev števila moštva, ki se ima izbrati in splošna določila glede na priprego, oskrbo in nastopanje vojske; Dalje prih.

Zgodovinski in slojstveni pregled za prih. teden:

23. maja. — 1498. Girolamo-Savonarola sežgo. — 1618. Začetek tridesetletne vojne. — 1706. Bitka pri Ramillieu. — 1707. * Botanik Karl pl. Linne. — 1808. Avstriji kapitulirajo v Ljubljani pred Francozi. — 1862. † Pisatelj Janko Vijanški Pukmeister v Laskem na Štajerskem.

24. maja. — 1192. Vojvoda Leopold V. avstrijski dobi Štajersko v fevd. — 1548. † Astronom Nikolaj Kopernik. — 1819. * Angleška kraljica Viktorija. — 1851. † Pesnik in pisatelj Stanko Vraz v Zagrebu. — 1873. Mac Mahon postane predsednik francoske republike.

25. maja. — 1086. † Papež Gregor VII. — 1625. Albreht pl. Waldstein postane prvi najvišji poveljnik novoustavljene cesarske armade. — 1681. † Dramatik Calderon. — 1809. Tirolci premagajo Francoze na gori Isel. — 1809. Schill zasede Stralsund. — 1871. Minister pariske komunne Delescluse ubit. — 1874. † Pesnik in glasbenik Jurij Fleišman v Ljubljani. — 1886. Pisatelj Valentin Lah v Dubici (Bosna).

26. maja. — 1522. Nad Lutrom izreko državno prognanstvo. — 1805. Napoleon v venca v milanskem domu v lombardsko krono. — 1818. Bavarska dobi ustavo kot prva med nemškimi državami. — 1831. Bitka pri Ostrolenki. — 1856. † Pesnik Bernard Tomšič na Vinici. — 1869. Na Dunaju ustanove slovenski akademiki „Slovenijci“. — 1876. † France Palacky, slavni češki državnik.

27. maja. — 1265. * Dante Alighieri v Florenci. — 1521. Takratni nadvojvoda Ferdinand se poroči z Ano, prestolonaslednico na Češkem in Ogrskem. — 1564. † Reformator Calvin v Genfu. — 1708. Peter Veliki, ruski car, ustanovi Petrograd. — 1821. † Narodni pesnik Mihael Andreja v Rožu na Koroškem.

28. maja. — 1414. V Konstancu tvorijo cerkveni zbor. — 1641. * Zgodovinar Ivan Vajkard Valvazor v Ljubljani. — 1840. * Slavni slikar Hans Makart. — 1871. Padec pariske komunne. — 1878. † Angleški državnik Lord Russell.

29. maja. — 1176. Bitka pri Legnanu. — 1453. Sultan Mohamed II. osvoji Konstantinopol (Carigrad). — 1809. * Zgodovinar Janes pl. Müller. — 1830. * Pisatelj Janes Trdnina v Mengšu.

Godovi prihodnjega tedna:

23. Budislava, Milorad; 24. Ivana, Daslav; 25. Urban, Krasulja, Nosimir; 26. Filip, Dragica, Milivoj; 27. Magdalena, Daroslava, Vukasin; 28. Avguštin, Jaromir; 29. Maksim, Dana, Krajslav.

Sejmi prih. teden na Gorenjskem:

26. v Zirovnici.

Dopisi.

Črtica iz septemberskih dogodkov.

Konec.

Sedaj, ko smo videli le iz nekaterih primerov, kako je preiskovalna oblast v Ljubljani postopala z usodo obtožencev, pogledimo še malo, kako bi morala postopati po določenih kazensko-pravdnega reda.

Uvodna preiskava je po smislu § 91 k. p. r. prva glavna podlaga celi poznejši stavbi obtožnice. Preiskovalne oblasti so (po § 3 k. p. r.) dolžne, da „z enako skrbnostjo jemlje v mar vse okolnosti, katere obtežujejo obtoženca ali ga zagovarjajo“. In na to se naslanjajoča razsodba kasac. dvora z dne 20. febr. 1880, št. 12.696, to določbo tako komentira: „Zagovornišvo mora biti v stanu brez ovire trditi in dokazati one dejanske okolnosti, ki so sposobne dokazati, da obtoženec ali sploh ni kriv, ali pa da je njegova krivda manjša.“

Preiskovalni sodnik je torej (po § 96 k. p. r.) obvezan, da „poizve obstanek dejanja, najde storilca in ugotovi dokazila, govoreča zoper obtoženca in za njega“. Pa tudi državni pravdnik ni le zato tukaj, da tira obdolženca z vso močjo svoje moči na potu do ječe, marveč njegova dolžnost (po § 34 k. p. r.) je paziti na to, da se „prav porabijo vsi pomočki, s katerimi se da najti resnica.“

Ker je v tem slučaju vprašanje o poškodbi tuje lastnine odločilnega pomena za celo razpravo; čujmo kaj v tem oziru določa kazensko-pravdni red (§ 99): „Ako se škoda, ki je komu s hudodelstvom ali pregreškom storjena, ne more zanesljivo poizvedeti iz poškodovančevih besed, ali če se da po pravici misliti, da on svojo škodo previsoko ceni, tedaj naj se v tistih slučajih, kjer ima velikost škode vpliv na to, more li se dejanje komu šteti za hudodelstvo, koliko kazni naj se odmeri, ali prisodi odškodnine, zaslišijo priče ali izvedence, da se izve, kolika je škoda.“

Da ni niti preiskovalni sodnik, ne državni pravdnik količjak upošteval tega paragrafa, to smo videli pri zgoraj omenjenih slučajih. Nemci so kar najbolj nesramno visoko cenili svoje poškodbe, zahtevali odškodnino tudi za brezprednostne stvari, ki niti njihove niso bile. Ali preiskovalni sodnik Luschan — tudi Nemec — ni imel prav nobenega pomisleka napram takim čifutarijam? Predsednik senata Vedernjak ga je napram zagovorništvu, ki mu je očitalo skrajno površnost, branil, češ, da se je Luschan strogo držal določb kaz. pravd. reda. Citirali smo že zgoraj nekaj

tacih za preiskovalnega sodnika obveznih določb in dostavimo le se, da ni bilo od več kot sto predlaganih prič niti ene, ki bi bila zato poklicana, da bi razbremenilno pričala v prilog obtožencem. In če je katera teh prič proti želji drž. pravdnika tupa, vendar le morala ugodno izpovedati, je to le zasluha odločnega nastopa zagovornišva. To, kar bi bil moral že ukreniti preiskovalni sodnik, namreč ugotovitev dokazil, govorečih za obdolženca, moralo je šele zagovornišvo med glavno razpravo po hudih bojih z držav. pravdnikom in predsednikom, na dan spraviti. In držav. pravdnik, katerega dolžnost je, skrbeti, da se „prav porabijo vsi pomočki, s katerimi se da najti resnica, kaj je storil za najditev resnice“. Ni le predlagal samo obtožilne priče, marveč izkušal je naravnost ovirati zaslišanje skoraj vsake po zagovorništvu predlagane razbremenilne priče, da, šel je celo tako daleč, da je postone ugledne meščane, kakor so: Mejač, Schwentner, Breskvar i. t. d. javno označil kot „sumljive“. Sicer je trdil, da bo on dokazal verodostojnost po Nemcih zahtevanih odškod, a ves njegov dokaz je slonel edino na tem, kar so mu Nemci sami navzeli. On bi moral že iz tega, kar je preiskava dognala, izločiti več slučajev iz celotne obtožbe, proti nekaterim slučajem kakor: Est, Meglič, Tratinik i. t. d. pa sploh ustaviti vsako nadaljnjo nepotrebno preganjanje. Vsega tega pa dr. Neuperger ni storil. Ali je potem čudno, če ljudstvo izgublja zupanje v pravico, če tisti, ki imajo nad njo čuvati, tako postopajo, kakor smo ravno v tem slučaju videli.

Pravijo, da preiskava, oziroma obtožnica ni bila površna. Evo slučaj Lang! Šlo se je za usodo dveh obtožencev; klicali so tri obtožilne priče; razpravljalo se je celo ura — ali kar naenkrat pride na dan, da tega slučaja sploh niso vpisali v obtožnico. Osuplost senata — vse išče po obtožnici — zaman! O kakem Langu, oziroma obtožencih Leben in Lucin, obtožnica nič ne ve. In tedaj dr. Neuperger v grozoviti zadregi skesano pripozna: to je „lapsus calami“ — nesrečni slučaj! Da, nesrečni slučaj, ali če se prav vzame, je vse skupaj res le „lapsus calami“! Sedem mesecev so mrcvarili to samoposebi nedolžno zadevo, a šele v zadnjem trenutku so zanj odločili predsednika senata in zastopnika državnega pravdnistva. Ni se potem čuditi, da je bil predsednik med razpravo včasih do skrajnosti razburjen in da bi se bil pri razglasitvi razsodbe malodane onesveščen kmalu zgrudil na tla. In dr. Neuperger ni preveč rekel, če je koncem obravnave zmučen vskliknil: „Gott sei dank, dass die Viecherei vorüber ist.“ Zato naj ne pade tudi senca kritika na osebo Vedernjaka in dr. Neupergerja; pred nami je le predsednik in državni pravdnik. Značilno za obravnavo je splošno kritizirano dejstvo, da je predsednik — Slovenec — očitno protežiral nemški jezik tekoma razprave, tako da ga je ob neki priliki moralo občinstvo opozoriti: „kaj pa, ali ne bodete slovenskim pričam nič povedali, kdaj se imajo zopet zglasiti.“ In čudno senca pade na drakonično razsodbo samo, če se uvažuje, da so sedeli v senatu trije Slovenci in en sam Nemec, in če se razmislija o besedah predsednikovih, ki jih je izrekel nekoč med vrati posvetovalnice: Vsaj to ne gre na naš račun, to gre na račun obtožencev! Zakaj predsednik, dasiravno je bil po dr. Novaku opozorjen k pojasnili, tega vsklica ni pojasnil? Ali naj ga javnost sama išče v drakonični obsodbi: Josip Lotrič (užitinski paznik) tri mesece težke ječe; Ernest Windischer (trgovski sodnik) dva meseca težke ječe; Žiga Vodusek (odvetniški koncipient) dva meseca navadne ječe; Danilo Cerar (trgovski vajenec) 10 tednov navadne ječe; Viljem Leben (mizararski vajenec) en mesec težke ječe; Valentin Lucin (mizararski vajenec) tri tedne navadne ječe; Josip Bukovnik (tiskarski vajenec) en mesec navadne ječe; Ludovik Lovšin (delavec) tri tedne zapore; Ciril Kranjc (ključavničarski pomočnik) 5 dni zapore; Jožef Strus (postrešček) dva tedna težke ječe in Franc Škof (delavec) dva tedna navadne ječe.

Meo veto.

§ Št. Urške gore. Za eno zadnjih nedelj je napovedal na naši gori političen shod naš deželni poslanec profesor Jarc. Ko je bilo treba priti, se je skuja, in mesto njega je priromal državni poslanec, pa ne naš, dr. Krek. To je oni silno učeni gospod doktor bogoslovja in bogve kaj še vsega, kateri piše zgodbe sv. pisma za Mohorjevo družbo, pa niti ne ve, kje se nahaja Kristusov grob ali n. pr. ona palača, kjer je bil Krist obsojen k smrti. Zato ga je neki duhovnik prav pošteno oklofural in mu naravnost povedal, da je naveden nevednež in publioglavež. Tudi pri nas je strasal g. dr. Krek svojo dvomljivo modrost, kakor suhe hruske iz korbe. Ob tej priliki je pokazal vso svojo surovost, katere skriva pod duhovsko suknjo. Krek sicer vodi vojsko proti šnopsu in šnopsarjem, pravi, da se vzdržuje vsake pijače, pa kljub temu je bil vsakdo prepričan, da je mož na skrivnem pocukal vsaj pol litra hruske. Najbolj se je zaganjal v nekega Jenkota, ker je baje bil nekoč priča nekega shoda, ki se je izrekel proti starostnemu zavarovanju. Vpil je, da se je okrog ust kar penil: „Babčev fantek, ta smrkovec, kateremu ne morem drugega reči kakor smrkovec

in se enkrat smarkovec, je držal ljudi in jih hujskal proti prepotrebemu in prekoristnemu zavarovanju za starost. Močje, pomislite, koliko šnopsa se bo manj popilo, če bode vsak kmet plačal vsak mesec eno kruno za zavarovanje, ker bi bil k temu prisiljen. V takem tonu surovosti in nizkotnosti se je rebantil katoliški duhovnik po naši gori. Ker pa je nam prav dobro znano, da se je ravno dr. Janez Krek pred nekoliko leti v bližnjih Cerkljah že po polnoči bolj sumljivo obnašal in se je po odhodu kmalu razširila govorica, da se »gospod niso čutili dovolj snažnega« (mogoče so zgubili rebec), zato dr. Kreku prav hvaležno vračamo one izraze barabstva, da jih obrne proti rimsko-katoliškemu duhovniku Kreku. Kreku ni menda nekaj po volji, zato se obnaša kakor obsedenec. Vendar to hinavsko seme nosi vedno dvoje krink, ko piše v časopisih in govori pred izobraženci, takrat ga je sama nedolžnost in dobrot, pred ljudstvom v hribih pa prevzame vlogo navadnega kričača in zabavljača. No — to je kultura dr. Kreka.

Is Selo. Občinske volitve so razpisane, in zopet bo treba voliti može, ki bodo upravljali občinsko premoženje. Veliko nevolje je bilo zadnja leta čez večino odbora, bomo videli, ali se zna naš kmet samo jeziti, ali pa zna tudi metlo vzeti in pomesti, kar mu ni všeč. G. županu moramo dati vso čast, dasi ni naš pristaš. Trudil se je pošteno, da ne bi prehodo tiskal ljudi, ali kaj, ko ni imel dobrih svetovalcev, ampak le jerobe, ki so mu diktirali, kaj mora storiti in ga spravili na pota, s katerimi ljudstvo ni bilo zadovoljno. Največja nevolja vlada proti odborniku Šimenu, ki je hotel komandirati ves občinski svet. Tudi naš župnik je malo prezgodaj pokazal svoje kremplje. Misli je, da je s svojimi biki in s svojo klafarijo preslepil že vse občane, in da sme početi, kar hoče. Čemu zidati novo cerkev, ko je sedanja še tako trdna, da bi nova najbrže taka ne bila? Najbrže samo zato, da bi se župnik mogel pohvaliti, češ, sezidal sem krasno, novo cerkev! In zato, da bi se on mogel bahati, naj bi ljudje plačevali tisoče in tisoče? In čemu še mnogo drugih reči kot zato, da se ljudi jezi in da se jim težko prisluzeni denar puli iz žepa? Znaprej bodo že tako mnogo večji davki. Kmetje, ali hočete še naprej pustiti občino v rokah ljudi, ki ne sejejo in ne žanjejo, a vendar dobro žive, zraven pa mislijo, da tudi vam bankovci kar sami skupaj lete? Kmetje, ojunačite se! Zberite izmed sebe može, katere poznate, katerim zaupate. Te volite, ne pa ljudi, ki vam jih postavi župnik, ker se mu znajo sladkati, in o katerih ve, da mu bodo vse pripridili, če bi bilo še v večjo škodo občine. Kogar boste sami postavili, ta bo tudi moral vaš glas poslušati in tako delati, kot boste vi želeli. Na noge torej, kmetje in drugi volilci! Ura odločitve je prišla! Kaj pomaga, prej se jeziti in tolči ob mizo, ob času volitve pa za peč zlezti? Sedaj покаžite, da ste vi gospodarji občine, in da vas ne bo za nos vodil, ne župnik, ne Šimena!

„Sokol“ prvič na Koroškem.

V sredo, dne 19. in četrtek, dne 20. maja se je vršil izlet telovadnega društva „Sokol“ v Kranju čez Ljubelj na Koroško. Pridružila so se društva: (Ljubljana (6), Radovljica (13), Šiška (2) in Tržica (7). Peljali smo se z vlakom do Tržice, kjer se je vršil bratski sestanek. Ob 11. uri so se pripeljali z vozovi vrli Sokoli iz Radovljice. Bilo nas je 43 po številu ter dva zasebnika iz Tržice. Ko smo odkorakali, so nas pozdravljali še bdeči Slovenci z burnim „Na zdar!“ — in „Živio“-klici. Veličasten je bil trenutek, ko smo korakali vrhu Ljubela iz Kranjske na Koroško, pojoč „Hej Slovani!“ Kako navdušeno smo peli pesem, s kakim veseljem smo hiteli naprej, da jutraj navsezgodaj pozdravimo Slovence onkraj Karavank. Ob 7. uri jutraj smo bili v Borovljah. Med trobentanjem trobentačev iz Kranja smo ponosno korakali po tem nemškem gnezdu. Nihče nas ni nadlegoval, samo par „Heil“-klicev smo slišali. Ni Dobravi smo se ustavili v narodni gostilni, kjer smo zajtrkovali, kosili in sploh ostali do odhoda. Omeniti moram še, da smo se predrznili celo izvajati na prostem tri proste vaje za sokolski zlet v Celju. Menda je bil to občinski prostor. Popoldne ob 2. uri smo odšli, od vrlih koroških Slovencev burno pozdravljeni, na borovljski kolodvor. Županstvo je sicer prepo vedalo korporativno korakati skozi Borovlje na kolodvor, a nismo se zmenili za kaprice nemčur-skega župana. Od tu smo se odpeljali do Svetne vasi, kjer smo počakali prihodnjega vlaka, s katerim smo se peljali do Področčice. Do Svetne vasi, kakor tudi v Borovljah nam je bil povsod v varstvo orožniški kordon, kar naj pohvalno omenimo. Na kolodvorih ob progi so nas povsod pozdravljali z „Na zdar!“ in „Živio!“-klici, vendar smo videli tudi marsikakega Nemca, ko se je drl in kričal svoj „Heil!“ Z brzovlakom smo se iz Področčice odpeljali čez Jesenice domov. Na Jesenicah smo peli zopet „Hej Slovane!“ in druge slovanske himne. Tako je minul prvi izlet Sokolov na Koroško. Prvikrat je ta dan korakalo Sokolstvo po koroški zemlji. Naj bi se tudi prihodnje leto priredil enak izlet, agitiralo naj bi se po celi Slovenski, da bi se nas zbralo

večje število, nego nas je bilo sedaj. Vi pa, bratje Sokoli, ki ste se udeležili tega izleta, ne pozabite na delo, katero smo pričeli s tem izletom, ampak agitirajte med drugimi brati za večjo udeležbo na vseh izletih, posebno pa za prihodnji izlet na Koroško. „Na zdar!“ C.

V Kranju, dne 22. maja 1909.

* **Državni zbor** je šel, kakor smo že zadnjič poročali, na počitnice. Binkoštni prazniki so šele koncem drugega tedna, ampak binkoštna počitnica so se morale začeti že začetkom tega tedna. Bienenrthova vlada je imela za to zelo tehten razlog. Proračunski odsek je moral dobiti časa, da reši svoje naloge. Če zboruje zbornica, ne more delovati proračunski odsek. — To je seveda resnično, ampak čudno je, da so se vladni mo rijani tako pozno spomnili te lepe resnice. Še zadnje dni se je razglašalo, da bodo poslanci letos nenavadno pridni in da bodo imeli o binkošti le štiri dni počitnic. A kar naenkrat je iz starih dni postalo štirinajst. Ker je težko verjeti, da bi bili ognjeni jeziki dva tedna prezgodaj priplaval nad Bienenrthovo ministrstvo, je že treba drugje iskati razloge. In nehoti naleti pogled na »zmaga«, katere ji obljube še bližnja bodočnost. Po prezgodnjih počitnicah se mora skoraj misliti, da se je baron Bienenrth ustrašil svojih zmag. Ampak kar se je dalo preprečiti pred binkošti, bo moralo priti po binkošti. In če je odlašanje odločitve dobiček za gospoda Bienenrtha, je pač veliko vprašanje.

* **V aneksijskem odseku** je baron Bienenrth, kakor je znano, nekoliko posnemal Petra. Preden je petelin trikrat zapel, je gospod Bienenrth zatajil gospoda Buriana. Iz dopisovanja med avstrijskim ministrskim predsednikom in skupnim finančnim ministrom je bilo sicer razvidno, da je avstrijski ministrski predsednik, ki se piše Bienenrth, privolil v ustanovitve ogrske banke za Bosno. Ker je pa strela morala zadeti nekoga, si je gospod Bienenrth mislil, da je vendar bolje, če zadene gospoda Buriana. In tako je dovolil, da so njegove stranke, predvsem krščanski socialci kakor besni napadli skupnega finančnega ministra ter jim je s svojim govorom celo sam pomagal. Krščanski socialci so zato še posebno slavili Bienenrthovo korajžo. Ampak ta korajža je bila zelo podobna možu iz snega; od nekdaj je zasijalo nekoliko solnca in — moža ni več. Poloficiozen list je objavil izjavo, da »razlage, češ, da bi bil avstrijski gospod ministrski predsednik v aneksijskem odseku v svojem govoru hotel koga osebno napadati, ne odgovarja resnici«. Če to ni kľofuta za Bienenrthove stranke, tedaj so paragrafi o dejanskih žalitvah sploh brezpomembni.

Pismo z Ljubljane.

I.

Ljubljana, 20. majnika.

Gospod urednik! Praznik vnebohoda je, krasen dan! Vi ste »poleteli« na kraske planjave, ne, in se dobro imate, kaj? Mejkus, jaz pa žrtvujem ravno danes krasno partijo na Vašo divno Gorenjsko, žrtvujem prijateljsko družbo, sedajle se veselečo na tem ali onem vršau rajskega dne, kakršnega nam majnik letos še ni privoščil. Vidite vse to in vse omo, česar Vam niti ne zaupam, žrtvujem, ravno danes, in — zakaj? Vse za današnji shod narodno-napredne stranke! Strašno lepo to, ne? O, ali od gospoda Zelenca ni lepo, da brž ko jo prikrvsa v dvorano, pa mi gre ta nepridiprav vse veselje spoditi do shoda in vnebohoda. Da bi ga coprnice na metli jahale na Klek! Zelenca menda poznate: mož zunaj posejan z vsemi barvami mavrice, notri črn kot zlodej sam, sicer pa različnih prepričanj, kakor mu že različno nese. Ali že vidim, stvar treba razložiti po vrsti. Torej!

Spomnite se, ko sva se po 20. septembru sesla v Ljubljani pri »Zlati kapljici« kjer sva si nad nesrečnim »kompromisom« naših strank razlila skoraj ves žolč. Od veselja to veste, da ne. Vi ste celo trdili, da je ta »narodna zveza«, ki se je porodila brez vednosti ter kumovanja zaupnikov stranke na deželi, že v spočetju mrtvorajeno dete. Temu sem Vam prikal do tal, kaj sem pa hotel drugega. S klerikalci paktirati... no, veste tisto povest o ježu in lisici? Kajpada, zato Vam jo ne bom pravil. In takisto tudi ne, da sva imela oba prav, zakaj zgodilo se je kakor bi se med poštenimi ljudmi ne bi smelo zgoditi. Klerikalci so dosegli, kar so od »narodne zveze« pričakovali: tistih 10 milijonov posojila, »regulacijo« deželnega odbora, rešitev barona Schwarca gotove smrti kot predsednika na Kranjskem in tako dalje in tako naprej.

Komaj so to dosegli, za kar so stopili v »sveti zakon« z »narodno zvezo«, pa so liberalcem pokazali fige. Mi nismo več stranka, so dejali, mi smo danes duša in telo, lupina in jedro slovenskega naroda; kdor ni z nami, ta pogini za nami. Pričeli so pitati, ne kakor Kraševci hrvaške purane s kobilicami, ampak z golimi lažmi, obrekovanjem in kar je drugih takih »čednosti«.

Prizadeti pa smo tudi mi Gorenjci ter sploh vsi, ki zaaluzijo ime Slovenec. Zakaj nesrečna »narodna zveza« 20. september je izročila ves napredno misleč slovenski narod blizu in daleč zunaj ljubljanskih zidov na milost in nemilost klerikalcem, ki nimajo niti toliko slovenskega čuta v sebi več, kakor je črna pod postrizženim nohtom. A najhujše se nepremišljeno zaupanje, brez zaupnikov

slovenskega naroda storjeni korak masčuje tam, od koder se je bil pojavil: v glavni napredni trdnjavi: v beli Ljubljani! Po prislovi: kuj železo, dokler je vroče, prirejajo klerikalci v zadnjem času od vseh strani naskoke na to zadnjo trdnjavo. Začeli so pri mestni občinski upravi. Dannadan mečejo blato na njo; ali doslej je še vse odletelo nazaj. In ravno pri današnjem shodu so uskoki zvedeli, da z blatom obrekovanj in zahrbtnih intrig se ne delajo vspešni naskoki na sovražne trdnjave. Seveda se tudi vsi ostali naskoki vrte končno le okoli te glavne osi. V osebi profesorja Jarca je dr. Suštersič dobil pomočnika, o katerem, davi je mlad po letih in zaslugah, se že danes lahko reče: »gliha skup striha.« Ta novi izvrševalec najnovejše kranjske inkvizicije opravlja sedaj doma pri vsakem shodu, pri vsaki priliki delo svojega mojstra. Zabavljanje, sramotenje, lažnjiva obrekovanja na napredno stranko, to je danes edini namen glavnega dela stranke, ki se pomotoma nazivlja: Slovenska ljudstranka. Sicer oslovski glas ne sega do nebes, a česar naši klerikalci ne zmorejo, poskrbe njihovi zavezniki: Nemci, da se je narodne Slovence v Ljubljani širom sveta razpilo kot največje veleizdajice v Avstriji. Da, Slovenci v Ljubljani so celo krivi zadnjih dogodkov v Srbiji napram naši monarhiji.

Pa zakaj Vam vse to naštevam? Vi gotovo mislite bržkone zato, da se pojasni razlog za sklicanje današnjega shoda. Mejdunaj ste jo pa uganili! Skoraj še bolj, kot oni gospod, ki je te dni ugibal, ali Vam v zadnjem času »Gorenjca« zato (in celo za tisto konfiscirajo, kar naš državni pravdnik — Nemec — v »Narodu« izpregleda), ker se hočejo gospodje v Kranju prikupiti »na zgoraj«, ali pa ker morda za Kranj obstojajo druge konfiskacijske odredbe, kakor za Ljubljano.

Da Vam o shodu samem v tem pismu ne morem obširnejega poročati, to se razume. Shod je bil kljub izredno zapeljivemu vremenu častno zastopan, kakor je predsednik shoda dr. Novak označil, po »pionirjih« narodno-napredne stranke. Govoril je dr. poslanec in župan Hribar o sedanjem političnem položaju z ozirom na dogodke v državni zbornici. Potem je pa z neovrženimi dokazi pojasnjeval nevzdržljivost dosedanjih obrekovanj po dr. Suštersiču in Jarcu. Kar vem, da Vas bo iz vsebine njegovega govora zanimalo, Vam sporočam v prihodnjem pismu. Tudi tovarša Zelenca pustim danes še pri miru.

Ob zaključku današnjega pisma Vas bo morda zanimalo zvedeti, da je pretečeno soboto hrvaški poslanec Radič na predavanju »Akademije« strahovito razmesaril celo Rusijo. Ali kar je Radič v Ljubljani povedal o Rusiji, to je v odprtem pismu že zdavno prej zaupal češkim listom. Jedro njegovega razmesarenja Rusije se da označiti kratko: Vsa Rusija je korumpirana, na njej ni drugega slovanskega, nego sovražstvo do nas avstrijskih Slovanov in same zahrbtne spletarije do Jugoslovanov. To je Rusija pokazala zadnjič v avstro-srbskem konfliktu. Pa, kakor ni vse zlato, kar se sveti, tako je tudi Stjepan Radič pozabil omenjati, da če je toliko sence razlite čez Rusijo, mora gotovo biti tudi vsaj nekaj solnca vmes; brez svetlobe ni nikjer sence, tudi v Rusiji ne. Dvoje uspehov je vzel Radič seboj v Zagreb. Polil je nekatere sanjače o ruskem slovanstvu s precej mrzlim tušom, prikupil pa se je posebno klerikalcem tako, da ga je profesor Jarc povabil na zopetno predavanje. Tudi se čuje, da, ker mislijo naši klerikalci tudi glede vprašanja Bosne in Hercegovine ribariti v kalnem, nameravajo pri tem Radiču poveriti posebno mesto, če ne za drugega, vsaj zato, da gre mož zanje v žrvn po kostanj.

Še predno Vam nadalje pišem, Vas pozdravljam čez Šmarno goro in kranjsko polje in ostanem Vaš nezvesti
Crnogledec.

Novičar.

Zaplenilo nam je zadnjo soboto tukajšnje okrajno glavarstvo odstavek iz članka »Črtica izza septembrskih dogodkov«. Priredili smo takoj drugo izdajo. Res čudno, da nekateri ljudje na svetu zelo težko slisijo o 20. septembru.

Odhodnico svojemu dolgoletnemu članu bivšemu tajniku in režiserju gosp. Hinku Rebolju priredi Narodna čitalnica v Kranju, združeno z »Dramatičnim odsekom«, danes zvečer ob 9. uri v dvorani Narodne čitalnice. Sodeluje tudi pevski zbor. Ni nam treba omenjati zaslug gosp. Rebolja; kdor je poznal tihi in mirni značaj njegov, kdor je videl, s kako vneto se je poprijel in vodil dramatično in tajniško posel Narodne čitalnice do lanskega leta, ve gotovo ceniti njegove zasluge. Brez hrupa, ampak mirno je deloval gosp. H. Rebolj med nami in do zadnjega časa je bil stebor vse družabnosti v Kranju. In danes mu priredi Čitalnica in z njo vse kranjska občinstvo častni večer. Pokazati hočemo gosp. Rebolju, da smo mu bili in smo hvaležni za trenutke neskaljenega užitka, ki nam jih je podajal s svojim nastopom na odru. In tako mu kličemo na veselo svidenje danes zvečer.

Tukajšnje okrajno glavarstvo se — pritožbe se opetovano množe — kaj rado poslužuje blažene nemščine. Okrajni šolski svet ponavadi raz-

pisuje učiteljske službe v zveličavni germanščini. Tudi sicer, kjer le more, se šopiri drugi deželni jezik. Sram nas je res, da se moramo baviti s takimi zadevami v našem popolnoma slovenskem okraju. Morda se gospodje spametujejo?

Glas iz občinstva. Pišejo nam: Če je kakšna stvar potrebna pri nas v Kranju, tedaj je gotovo to, da bi naša slavna občina odločila javen prostor, kjer bi bila postavljena mera, po kateri bi razni kmečki prijatelji skladali v Kranj pripeljana drva. Čestokrat se pripeti, da je kupec oškodovan, ker pri nas ni javne mere za drva. Naj bi mero-dajni faktorji to resno vpoštevali in obvarovali na ta način marsikogar nepotrebne škode.

Zadnji planinski izlet v Kokro minuli četrtek se je nepričakovano dobro obnesel, zlasti glede številne udeležbe. Popoldne se je peljalo obilo Kranjcev v divje romantično Kokriško dolino, kjer so se prav izborno zabavali.

Občni zbor Društva za varstvo mladine v Kranju bo v ponedeljek, dne 24. maja popoldne ob 3. uri v sodnijskih prostorih.

Opozorjamo na bratski sestanek tukajšnjega «Sokola», ki se vrši jutri v nedeljo, dne 23. t. m. točno ob 8. uri zvečer v prostorih gospe Marije Mayerjeve. Pričakuje se najobilnejša udeležba.

Dajmo Nemcem odgovor! Dne 6. junija t. l. praznujejo v Gradcu in sploh po vsem nemškem svetu 20letnico sovražne nam „Südmarke“. To slavlje bo hrupno, izživajoče, a glavna proslava bo vsestransko pobiranje narodnega davka za „Südmarko“. Takorekoč zadnja nemška kočja bo ta dan prispevala kamenček k zgradbi mostu do Adrije v zatiranje in poniževanje Slovenstva. Odgovorimo po celi Sloveniji nemškemu izživljanju s tem, da napravimo dan 6. junija za dan narodne osvete s tem, da izkušamo nabrati čimveč narodnega davka za našo edino obrambno družbo sv. Cirila in Metoda. Posebno naj stopijo ta dan nabiralniki v akcijo. Mlade naše sobojevnice in idealni naši mladeniči naj se posvetijo ta dan službi narodnih eksekutorjev ter skrbe, da pride vsak rodoljub v dotiko z nabiralnikom. Na delo za narodno prosveto in osveto! Pokažimo oholemu nasprotniku, da ne zaostajamo za njim v narodni požitvalnosti!

Koncert na korist „Učiteljskemu konviktu“ se vrši dne 19. junija t. l. v Kranju. Sodeluje nad 70 pevk in pevcev, vseh sodelujočih pa je nad 80. Sodeč po rednih pevskih vajah, po sporedu koncerta in po odličnih solistih, ki so obljubili svoje sodelovanje, prekašal bode ta koncert v vsakem oziru vse dosedanje tukajšnje pevske prireditve. Natančneje poročamo v prihodnjih številkah.

Zelo obširen vozni red izda naša tiskarna začetkom prihodnjega meseca. Opremljen bo z najnovejšimi izpremembami, veljavnimi z dne 1. junija t. l. Teh nima še noben doslej izdani vozni red.

Poročil se je 17. t. m. g. Josip Jeglič, učitelj v Selcih pri Skofji Loki z gdč. Miciko Sliberjevo. Čestitamo!

Proti nadučitelju Žirovniku v št. Vidu nad Ljubljano so klerikalci uprizorili grdo gonjo. Spravili so ga v disciplinarno preiskavo, kjer je deželni šolski svet izrekel grajo Žirovniku ter sklenil, da se ga premesti. Za to sodbo so glasovali klerikalci in Schwarz je dirimiral zoper Žirovnika. Sedaj pa je isti Schwarz sistiral sklep deželnega šolskega sveta! Menda se mu je od zgoraj namignilo, da je napravil veliko neumnost. Najbolj blamiran je poleg klerikalcev vladni svetnik Kaltenegger, ki se je vedno hvalisal s svojim brezverstvom, potem pa glasoval zoper naprednega Slovenca na ljubo nemško-klerikalni zvezi.

Stoletnica bitke pri Aspernu. V proslavo stoletnice avstrijske zmage pri Aspernu je bil sinoči v Ljubljani vojaški mirozov. Pred godbo, ki se je ustavila na Bleiweissovi cesti pred palačo deželne vlade, kjer je igrala nekoliko komadov in cesarsko pesem, so nosili transparent z napisom

Hoch 22/V 1809

Aspern - Erz. Karl.

Napis je bil črn na rmenem polju, začetne črke pa so bile rdeče. Kmalu ko je divizionar Lang zaklical «Hoch Kaiser Franz Josef», je nastalo v sprednjih vrstah sumljivo gibanje in glasno vpitje. Naenkrat je vse drlo naspredaj pred transparent (Nosili so ga vojaki), kjer se je bilo vojaštvo in civilno ljudstvo že spoprijelo v veliki gnječi. Kolikor je bilo mogoče poizvedeti, je nekdo po «Hoch»-klicih zavpil «Živio». Le tega so Belgijci prijeli, kar je dalo povod, da se je slovensko ljudstvo potegnilo za svojca. Da ni v višku razburjenosti zaigrala godba «Radeckijeve koračnice» ter da se ni pričela bakljada pomikati naprej, bogzna kaj bi se bilo zopet zgodilo. Kakor hitro je godba zavrnila Radeckijevo koračnico, je zaoril gromovit «Živio» od vseh strani. Bakljada se je pomikala naprej po Rimski cesti, kjer je začelo vnovič opasno vreti. Nemci, vmes tudi vojaki, so začeli vpiti «Heil», kar so Slovenci odgovarjali z «Živio»-klici. Spreddaj so pričeli peti tudi slovenske pesmi; medtem so se Nemci čudovito hitro pomnožili v dolge, med seboj sklenjene vrste. Situacija je postala opasna; k sreči so se Slovenci, ko so uvideli, da smatrajo Nemci to slavnost kot nemško-nacionalno in ne le strogo vojaško, oziroma patriotsko, začeli odstranjevati od bakljade. Tako je nastal zopet mir. Po

bakljadi je policija razgnala vračajoče se Slovence, ki so peli slovenske pesmi. Okoli 10. ure šele je prišlo pri kazini do novih razburjenj — prav po nepotrebnem. Nemci so se namreč vračali v kazino, a Slovenci so šli za njimi popolnoma mirno. Kar začne stari dr. Mahr kričati: «Diese Schweinehundel! Man muss sich zurückhalten, und nicht dreinzuschlagen.» V tistem trenutku je pomnožena policija, kakor bi trenil, razgnala vse Slovence izpred kazine in celo iz «Zvezde». Prišlo je tudi orožništvo, pa samo ni vedelo, zakaj, ker razen Nemcev in policije ni bilo nikogar na mestu. Orožništvo je stražilo kazino (skrito) tudi čez noč. Da ni prišlo do resnejših konfliktov, se je zahvaliti le dostojnemu postopanju Slovencev in mestne policije. Danes zjutraj je bila budnica, ob 1/2.9. pa vojaška masa v «Zvezdi», katere se je udeležila cela garnizija. Slavje se vrši danes v najlepšem redu.

Od državne železnice. Premješeni so aspirant Legar Stanko iz Vižmarjev v Bistrico-Bohinjsko jezero, aspirant Teichtmann iz Bistrice-Bohinjsko jezero v Stanjel-Kobdilj, aspirant Kox Rihard z Jesenic v Gorico, aspirant Lampel Herman iz Gorice na Jesenice.

Prošnja od vseh rodoljubov, šolskih vodstev, založnikov i. t. d. Družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani prihajajo neprestano prošnje iz obmejnih krajev, posebno iz Koroške, za slovenske knjige. V teh prošnjah se naglašja, da bi bilo treba na Koroško poslati vagon knjig, kakor so jih poslali Čehi Slovkom na Ogrsko. Dobrodošle so vse slovenske knjige, tudi molitveniki, šolska berila, katekizmi i. t. d. Te knjige so namenjene raznim bralnim društvom, nadalje knjižnicam in šolarjem. Kakor znano, ne poznajo v koroških šolah slovenskih knjig, celo slovenski katekizmi so ponekod iz šol pregnani. Da se otroci nauče slovensko brati, je poglavitna zasluga duhovnikov. Da pa se bodo učenci izven šole učili v slovenskem branju, treba jim je dati lahkega čtiva. V ta namen so posebno pripravna šolska berila, tudi taka, ki drugod niso porabna. Takih knjig leži po vseh šolah v izobilju. Družba se prav toplo priporoča za vse slične knjige. Pomagajmo bratom!

Iz Gorenje vasi. Sedaj se je naenkrat izgubil «Domoljubov» dopisnik iz Poljanske doline. Pozabil je poročati širši javnosti, da klerikalno izobraževalno društvo jako napreduje. Dne 4. maja je namreč zabol el z nožem sin posestnika Ivana Bogataja na Dol. Dobravi čisto mirnega sopivca v gostilni Greg. Kržišnika. Ranjenca so morali takoj drugi dan odpeljati v deželno bolnišnico v Ljubljano, kakor je nasvetoval g. zdravnik iz Škofje Loke, ki je bil poklican štiri ure daleč in to ponoči. Zločinec je član pevskega društva pri katoliškem izobraževalnem društvu na Trati. Dasi je to društvo še mlado dete, je vendar pokazalo že precejšen napredek. In za to društvo agitirate vi tudi v izpovednici! Da res agitirate po nekem patru iz Škofje Loke, ki sliši na ime Bonaventura, je jasen dokaz to, da je rekel nekemu fantu pri izpovedi, da naj se vpiše v to društvo, «ker so tam pošteni in pobožni fantje». In od vaše strani me je nekdo napadel v umazanem «Domoljubu», toliko časti pa ni imel, da bi se bil podpisal s polnim imenom, kakor se spodobi za tako izvrstnega dopisnika, kot je ta, ki priobča dopise od mene. Res ste še potrebni izobrazbe in omike, zato ustanovite še eno katoliško izobraževalno društvo in par konsumnih društev na Dobravi. Eno konsumno društvo ste že imeli, zdaj pa gre iz kraja in vpraša za doto: vi mu jo pa morate odšteti 40.000 K, reci: štiridesettisoč kron.

Ivan Dolinar.

Nemško pivovarstvo zida neka bavorska družba v Lescah pri Bledu na Gorenjskem. Že sedaj lovi odjemalcev in jim ponuja nekoliko ceneje piyo, kot domači pivovarji. Ne glede na to, da se ne ve, kake vrednosti bo to pivo, je nedopustno, da bi gorenjski gostilničarji za par vinarjev pozabili svojo narodno dolžnost, posebno, ker imamo dobro slov. Auerjevo in češko akcijsko budjeviško pivo. Končno naj bi dotični, katere bi zapeljali ti vinarji, pomislili, da nismo vsi tako slabi narodnjaki kot oni in da vemo, kaj nam je storiti.

Klerikalci in narodnost. Vsakdo se spominja velikega narodnega gibanja zoper nemško sparkaso v Ljubljani. Gibanje je imelo strogo slovensko ne-strankarsko ozadje. In sedaj je imel na nedeljskem shodu v «Unionu» v Ljubljani neki Zabavnik, baje podpredsednik krščanske socialne pol. organizacije, držno čelo, da je izjavil, češ, da se je «gonja» proti kranjski sparkasi vprizorila v prilog liberalnih denarnih zavodov. Po deželi fajmoštri — v mestih pa kršč.-soc. organizacije — agitirajo za nemško sparkaso!

Turistovska kočja v Kamniški Bistrici, katero je prevzelo v najem Slovensko planinsko društvo (osrednje društvo), otvori se v nedeljo, 23. t. m. Istega dne priredi izlet tje kamniška podružnica S. P. D. in je pričakovati tudi obilo udeležbe iz Ljubljane, posebno z jutranjim kamniškim vlakom. Iz Kamnika dospe se lahko k izvirku ob pol 12. uri dopoldne. Izlet v Bistrico priporočame tudi vsakemu neturistu, ker kamniška korporacija je zgradila lansko leto novo, interesantno in zelo složno pešpot, ki se ogne vsem neprijetnim klancem ter vodi turista vedno ob šumeči Bistrici in v hladni gozdni senci, tako, da je sprehod po

tej poti zelo prijeten in okrepčljiv. Odboru se je posrečilo pridobiti za oskrbnico te kočje izborno kuharico gospodično Marico Jerajevo, bivšo večletno voditeljico dobro znane kuhinje hotela «Lloyda» v Ljubljani. Koča je komfortno preskrbljena z mrzlimi in gorskimi jedili (vsaki dan sveže meso) in pijačo (najboljša domača kapljica). Ker je pričakovati v sezoni obilnega obiska od strani turistov in izletnikov, osobito z rodbinami, opustil je odbor običajno vstopnino ter nastavil primerne gostilniške cene, uvedel je pa pristojbino ali odškodnino za tiste, ki bi prinesli seboj jedi in pijače in jih vživali v društvenih prostorih.

Sezona na Bledu je pričela s 1. majem, pa je bilo že pred 1. majem nekoliko gostov. Zavira njih prihod nestanovitno vreme. Na šetališčih in cestah so delavci prav pridno snazili pota, zaljšali vrtove, tako da bo kazal Bled vse pomlajeno lice, zlasti ker so že večinoma dovršene ali se vsaj bližajo dovršenju.

Učiteljske vesti. C. kr. okrajni šolski svet v Radovljici je namesto prostovoljno iz šolske službe izstopivše učiteljice Marije Zhorzky pl. Zhorže na Jesenicah imenoval začasnim učiteljicam na Jesenicah učiteljico Cecilijo Vilman, na njeno mesto pa kot supletinjo učiteljico Marijo Habe.

Sneg na Gorenjskem. V Kranjski gori je dne 20. maja izginil zadnji sneg, ki se je sramežljivo stiskal ravno pred cerkvijo; ležal je polnih šest mesecev. Naši gorski velikani Razor in Prisojnik, so seveda še od glave do nog belo oblečeni.

Uradne vesti. Pod skrbstvo so prišli: A. Lipovc z Jesenic, Ida Kleindienst iz Hrušice in Marija Peternel iz Javornika na Gorenjskem radi slabomnosti. Skrbniki so: Lov. Baloh in Anton Čop z Jesenic in M. Burja iz Kupljenka.

Na Jesenicah bo občni zbor ženske podružnice družbe sv. Cirila in Metoda v nedeljo, dne 23. maja ob 3. popoldne v gostilni Karla Vršnarja na Jesenicah z običajnim sporedom.

Ponesrečil se je v Žirovci posestnik Simon Cop, šel je po opravilih v podstrešje in ko je šel po stopnicah nazaj, se je izpodtaknil ter padel na kameniti tlak. Dobil je zelo teške poškodbe na glavi. — Prešernovo kočjo na Stolu so že pričeli graditi s predeli. Ta kočja bo jako prikladna za slovenske turiste ker se dosedaj ni nič storilo na Stolu v prid slovenski turistiki.

Ogenj na Bledu. V nedeljo, dne 16. t. m. popoldne ob pol 2. uri je začelo nagloma goreti v Zagorinah št. 10 pri Parku. Blejski gasilci so došli ob 1. uri popoldne v Ribno k slovesnosti blagoslovljenja zastave ondote požarne brambe. Ko opazijo ogenj, takoj hite nazaj gasit. Pa ogenj je bil že pogasjen, ko pridejo v Zagorice. Pogorela je vozarnica fljakerja Sim. Pogačarja, ki je bil kot ognjegasec sam v Ribnem. Sosednje hiše so se že začele vneti. Ljudstvo je bilo vsled lanskega požara silno prestrašeno. Kako je nastal ogenj, se ne zna. Domači otroci niso zažgali.

Akademsko društvo «Slovenija» vabi prijatelje društva na večer, ki ga priredi v proslavo svoje 40letnice na Dunaju, v sredo, 26. maja, v spodnjih prostorih društva «Lehrerhaus» VIII, na voglu Langeasse-Josefstrasse. Začetek ob 1/2.9. uri zvečer. Prireditve se vrši v skromnem obsegu, ker meni društvo proslaviti svoj jubilej v večjem stilu jeseni v Ljubljani.

Stradajoči milijonar. V Antwerpnu je umr bogataš, posestnik Gabriel Rump. Čeprav je imel velikanse dohodke, se ni hotel najesti do siteda. Stradal je, stanoval pod straho, spal na slamnici in se zabaval ob skrinjici, v kateri je hranil vse dokumente, ki so potrjevali njegovo velikanstvo premoženje. V sled lakote je njegovo telo tako oslabelo, da je umrl.

Župan proti svoji volji. V Flaasu, vasi pri Bolcanu, je bil županom izvoljen Karol Lun. Zelo so se čudili na glavarstvu, ko je došla vloga novoizvoljenega župana, v kateri se ta pritožuje proti izvolitvi, češ, da so ga kmetje nalašč izvolili za župana, ker so jezni nanj. Volili so ga pa zato, ker ne zna ne pisati, ne brati. In res mu je vlogo spisal občinski tajnik, župan pa se je podpisal s tremi križci.

Kaj stane en strel. Z izpopolnitvijo topov in povišanjem kalibra dalečnosežnih brzostrelnih topov naraščajo tudi stroški strelcev. Kake velike svote se izdajajo ob strelnih vajah ali celo v vojni, je razvidno iz podatkov o ceni posamičnih strelcev. Tako stane glasom novih angleških preračunov vsak strel iz 15 cm topa 63 K, iz topa 23 cm kalibra celo 336 K. Za strel iz 30 cm topa je potreba 720 K. Nič ceneji ni strel granate, ki naj prebije težke oklope. Tudi za to je treba izdati nad 600 K. Ako se temu računa še, da se mora staviti v račun obrabljenje topa, potem se stroški še povišajo, zakaj posamezni streli teh velikih brzostrelnih topov stane do četrtilijona kron. Sto strelcev iz velikega topa stane nad 70.000 K, ako se k temu računa še obrabljenje topa potem še več.

:: Našim rodbinam priporočamo ::

Kolinsko cikorijo!

Sprejme se takoj

hišni klapec

na „Staro pošto“.

150

Mastin

doktorja pl. Trnkóczyja krmilno varstveno sredstvo se dobiva pristno pri trgovcih le pod imenom **Mastin**. Previdni kmetovalec ga pri- meša krmi vsaki domači živali. Najvišje medalje na razstavah in tisoči zahvalnih pisem pričajo o velikih uspehih, ki se dosežejo z mastinom.

Tovarniška zaloga: 26 12—9

Lekarnar Trnkóczy, Ljubljana.

Velezanimiv roman

„Prokléta...!“

Spisal Emile Richebourg. Po E. Vacanovi prireditvi prosto poslovenil Janko Leban

je izšel.

Zvezek stane 50 vin.

„Prokléta...!“ izide v osmih zvezkih in sicer je označeno nadaljevanje vsakega zvezka na zadnji strani. Drugi zvezek romana „Prokléta...!“ se nadaljuje pod naslovom

„Volčji ubijalec prijet.“

Vsi zvezki se dobivajo v vsaki knjigarni ali pa pri založniku

V. Požgaju, knjigovezu : Kranj.

Naznanilo in priporočilo.

Podpisani uljudno naznanjam slavnemu občinstvu v mestu in na deželi, da bom

otvoril 147 3—3

dne 30. maja 1909

lep senčnat vrt s krasnim razgledom in popolnoma novim kegljiščem v Kranju hiš. št. 26.

Točila se bodo raznovrstna le pristna domača vina in izborna mengiško pivo. Istotako se bodo vedno dobivala okusna jedila, kakor tudi prenočišča. Skrb- ljeno bode vedno za skrbno postrežbo ter se najuljudneje priporočam z odličnim spoštovanjem

Franc Kuralt.

Zobotehnični atelje

Oton Seydl

v Roosovi hiši nad prodajalno v Kranju.

ZOBOVJA, tudi ne da bi se odstranilo korenine, z ali brez nabno ploščo, iz KAVČUKA, kakor tudi ZLATA, dalje VRAYNALNICE in OBTURATORJI se izvršujejo po NAJ- NOVEJŠIH METODAH. 78 52—20

Sprejemne ure vsako nedeljo in ponedeljek od 8. ure dopoldne do 5. ure popoldne.

Dobro ohranjen

etroški voziček

se prodaja.

145 3—2

Kje? pove upravništvo „Gorenjca“.

Išče se

146 2—2

natakarica

dobro izurjena za večje gostilno z vrtom in kegljiščem. :: Nastop dne 29. maja.

Več se izve v Kranju hiš. št. 26.

Gospodična, ki je čez dan od- sotna išče s 15. junijem

hrano in stanovanje

pri boljši rodbini.

Več pove upravništvo „Gorenjca“.

147 —1

Tovarna za gospodarske stroje

išče

141 5—2

pridne, solidne potnike.

Cenj. ponudbe pod „U. U. 5“ na Henrika Schaleka, Dunaj I., Wollzeile 11.

Odvetnik dr. Fran Novak uljudno

sporoča, da je

142 2—2

premestil in otvoril

svojo odvetniško pisarno

Dalmatinova ul. št. 3 (poleg kmetske

posojilnice). Ljubljana, dne 8. maja 1909.

Naznanilo in priporočilo.

Podpisani naznanjam slavnemu p. n. občinstvu v mestu kakor tudi na de- želi, da sem prevzel z dnem 15. majnika t. t.

gostilno in hotel „Štemarje“ v Škofji Loki.

Ker imam veliko zalogo vina, je naravno, da bodem točil le fina, pristna, domača vina, kakor tudi priznana domače pivo iz pivovarn v Škofji Loki in Mengišu. Ob vsakem času se bodo dobivala topla in mrzla okusna jedila. Imam tudi na razpolago 15 sob, opremljenih z najmodernejšimi zahtevami, kakor kopel, električna luč, vodovod i. t. d., kot prenočišča. — Za voznike je pripravljen lep, zračen hlev. Za poletni čas bo služil v udobnost cenj. gostov tudi senčnat vrt.

Za dobro postrežbo kakor tudi za nizke cene sem in bodem vedno skrbel, zategadelj upam, da bodem kot dolgoletni gostilničar si pridobil tudi na svojem novem mestu obilo cenj. obiskovalcev.

Za mnogobrojni poset se najuljudneje priporoča

Fran Rožič

148 3—2

bivši gostilničar kolodvorske restavracije v Kranju.

Keil-ov lak

139

6—3

najboljši lak za tla iz mehkega lesa.

Keil-ova bela prevlaka (glazura) za umi- valne mize 90 vin.

Keil-ova pasta za čevlje po 30 vin.

ima vedno v zalogi trdka

Keil-ov lak za zlatenje okvirjev 40 vin.

Keil-ovo leščilo za pode 90 vin.

Keil-ov lak za klobuke v različnih barvah.

Franc Dolenz v Kranju.

Črnomelj: Anton Zure;

Idrija: Val. Lapajne;

Kamnik: Ed. Hajek.

Kočevje: Franc Loy.

Ljubljana: Leskovic &

Meden.

Novo mesto: I. Picek.

Postojna: Anton Ditrich.

Radovljica: O. Homann.

Škofja Loka: M. Žigon.

Zagorje: Rih. E. Mihelič.

Naznanilo in priporočilo.

Podpisana slavnemu občinstvu uljudno naznanjam, da sem prevzela

KAVARNO MAYR

v Kranju, Kokriško predmestje, v „Zvezdi“.

Potrudila se bodem slavno občinstvo zadovoljiti med drugim tudi z najboljšim pivom, finimi pristnimi vini v buteljkah, šampanjcem, finimi likerji in mrzlimi jedili.

Za mnogobrojni obisk se priporočam z odličnim spoštovanjem

Jerica Vičar.

137 3—3

Popolnoma varno in najbolje naložite svoj denar v

Kmečki posojilnici v Ljubljani

(nasproti Figovca :: v latni hiši :: Dunajska cesta.)
Kmečka posojilnica v Ljubljani podpira kmetovalce in je pravi kmečki denarni zavod.

Vloge se obrestujejo po $4\frac{1}{2}\%$.

!! V kmečki posojilnici je naloženo !!
:: že nad 15 milijonov kron. ::

Rezervni zaklad čez 800.000 kron.

Za varnost pa še neomejeno jamči nad 3000 članov.
Kmečka posojilnica je edin slovenski denarni zavod, ki je vpeljal hišne nabiralnike vlog. 26-16

Kmečka posojilnica sprejema hranilne knjižice drugih denarnih zavodov kot gotov denar.

Večkrat premirano!

Glinaste peči 138 52-3

štedilnike, banje za kopeli, kakor tudi kipe, vaze in druge glinaste izdelke v vseh barvah, trpežne in cene priporoča

Avgust Dreise

prva in največja tovarna peči in glinastih izdelkov v Ljubljani.

Od c. kr. namestništva oblastveno dovoljeni urad za revizijo in reklamacijo tovarnih listin vseh vrst in pisarna za poizvedbo tarifov

L. Jandl Trst

prevzame brezplačno revizijo vseh tovarnih listin proti 30% deležu najdenih diferenc.

Doposljite nam torej takoj franko vaše tovarne listine letošnjega leta in v treh dneh dobite poročilo o rezultatu revizije. 14 52-27

Loterijska srečka dne 16. maja t. l.
Gradec 84 65 68 26 50

JOS. WEIBL

J. Spreitzerjev naslednik

LJUBLJANA,

Slomškove ulice št. 4.

Stavbeno-umetno in konstrukcijsko inženjirstvo.

Žično omrežje na stroj, ograje na mirodvoru, obmejno omrežje, vešna vrata, balkoni, verande, stolpne kriše, štedilnike i. t. d.

Specijaliteta: 76 52-10

valjični zastori (Rollbalken).

Sivalni stroji in kolesa

Tovarniška zaloga 10 52-20

Iv. Jax-a v Ljubljani

Dunajska cesta 17

priporoča svoje najbolj priznane

šiv. stroje in kolesa

Ceniki na zahtevanje zastoj.

Zlate svetlinje: Berlin, Pariz, Rim itd.

Nabolše kosmetično

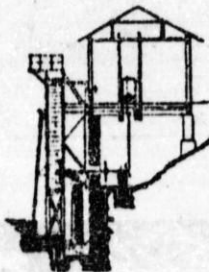
zobočistilno sredstvo

Seydlin
Izdovatelj
O. Seydl
Ljubljana, Spital.-Stritar. ul. 7

77 52-4
Dobri se
v letarni
šitalk

G. Tönnies

v Ljubljani 52-10 89

tovarna za stroje, železo in kovinolitarna priporoča kot posebnost žage in vse stroje za obdelovanje lesa. Francis-turbine osobično za žagine naprave zvezane neposredno z vrtilom. Motorje za bencin in surovo olje, najcenejša gonilna sila.

Ivan Schindler, Dunaj

III./1. pošilja že veliko let dobro znane stroje vsake vrste za poljedelske in obrtne potrebe, kot:

mline za sadje in grozdje, stiskalnice za sadje in grozdje, škropilnice za trave, poljska orodja, mlatilnice, vitle, trijerje, čistilnice za žito, luščilnice za koruzo, slamo-reznice, stroje za rezanje repe, stiskalnice za seno, mline za golanje, kotle za kuhanje klaje, sesalke za vodnjake, sesalke za gnojnice, železne cevi, vodovode i. t. d.

Od sedaj vsakomur po zopet zdatno znižanih cenah: ravnotako vse priprave za kletarstvo, sesalke za vino, medene pipe, gumijevе ploče, konopljene in gumijevе cevi, priprave za točenje piva, skrinje za led, priprave za izdelovanje sodavice in peničih se vin-stroje za sladoled, mline za kavo, dišavo i. t. d., stroje za delanje klobas, tehtnice na drog, namizne tehtnice, stebarske tehtnice, decimalne tehtnice, tehtnice za živine, železno pohištvo, železne blagajne, šivalne stroje vseh sestavov, stroje in orodja za ključavničarje, kovače, kleparje, sedlarje, plekarje, vse pod dolgoletnim jamstvom po najugodnejših plačilnih pogojih, tudi na obroke. Ceniki z več kot 400 slikami brezplačno in franko. Dopisuje se tudi v slovenskem jeziku. Prekupcem in agentom posebne prednosti!

Piše naj se naravnost: 94 20-4

Ivan Schindler, Dunaj III./1. Erdbergstrasse 12.

Vir zdravja so brezalkoholne pijače med katerimi zavzemajo iz Maršnerjevih

Šumečih limonadnih bonbonov

(okus malin, citron, jagod, češenj in češminj) pripravljene 97 10-8

ŠUMECE LIMONADE

prvo mesto. — Samo pristne, ako imajo to varstveno znamko. Letna poraba več kot 40 milijonov komadov.

Edini izdelovalec: Prva češka akcizijska družba orientalskih slaščic in tvornic čokolad

K. Vinograd, prej A. Maršner.

Glavna zaloga na Dunaju:

Josip Katz VI., Theobaldgasse 4

Mestna hranilnica v Kranji

obrestuje hranilne vloge po

42 26-12

Splošni rezervni zaklad
(lastno premoženje)
nad 212.500 kron.

Koncem leta 1908: Stanje hranilnih vlog 4.622.000 kron, posojil na zemljišča 2.890.000 kron ter posojil občinam 413.600 kron.

Ta najstarejši denarni zavod v Kranju uraduje na rotovžu vsak delavnik od 8. do 12. ure dopoldne, ob smanjih in trdnih dneh pa tudi od 2. do 4. ure popoldne.

4%

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje hranilnica iz lastnega. Narasle vložne obresti pripisuje h kapitalu vsakega pol leta — to je dne 30. junija in dne 31. decembra — ne da bi bilo treba vlagateljem se zglašati radi tega pri hranilnici.

Za varnost hranilnih vlog jamči poleg lastnega rezervnega zaklada mestna občina Kranj z vsem svojim premoženjem in z vso svojo davčno močjo. — Da se hranilne vloge res varne, priča zlasti to, da vlagajo v to hranilnico tudi sodišča denar mladoletnih otrok in varovancev.

Hranilnica posoja na zemljišča po 5% na leto in na amortizacijo v 36 letih, tako da na primer dolžnik v teku 36 let popolnoma poplača posojilo 100 kron z obrestmi vred, ako plačuje vsakega pol leta po 3 krone.

V Newyork
in Canado
Juž. Ameriko

Odhod iz Ljubljane vsak torek.
Pozor!! 12 52-39

Samo 6 dni
vozijo francoski brzoparniki La Provence, La Savoie, La Lorraine in La Touraine iz Havre v Newyork. — Najkrajša črta.

Veljavne vozne listke in brezplačna pojasnila daje konc. potovalna pisarna

Ed. Šmarda, Ljubljana
Dunajska c. 18, nasproti znane gostilne „pri Figovcu“.

Steckenpferd
lilijino mlečno milo

58 42-15

Najmilejše milo za kožo
:: kakor tudi za pege. ::

Dobiva se povsod.

Največja
tovarniška zaloga
slamniov

za dame prazni	od K	1.—	naprej
„ „ lišpani	„ „	3.—	„
„ gospode	„ „	—80	„
„ deklice	„ „	—60	„
„ dečke	„ „	—40	„

Prepričajte se o znanu nizkih cenah!

Za gospode vedno v veliki iz-
beri od najcenejše do najfi-
nejše izbere. 127 18-6

Cene brez konkurence! Postrežba znano solidna!

Na debelo in drobno pri
Antonu Adamiču
KRANJ, Glavni trg
modna, galanterijska in no-
rimberška trgovina.

Zobozdravniški
Zobotehniški :: atelje
dr. Edvard Globočnik

v Kranju

1 52-37

Je od 16. septembra 1908 slav. občinstvu
na razpolago

vsaki dan in
tudi v nedeljo.

Frano Omersa v Kranju prodaja
dobro in po ceni železno in špe-
cerijsko blago, vilite kotie Maria
Zell, orodje za obrt, gospodinjstvo
in kmetijstvo, sveže seme, trav-
nato, detelje, lucerne in do-
mače. 41 33

Zaradi ogromne zaloge sveže naj-
spomladanske in poletne konfekcije za dame, mrdernje
gospode, deklice, dečke in otroke prodaja že pri-
četkom sez je tudi pod lastno ceno.

Na zahtevo pošljim na deželo tudi brez povzjetja.
Naročila po meri za dame in gospode bodo najhitreje
in najfinejše izvršena na Dunaju. 103 8-7

„Angleško skladišče oblek“

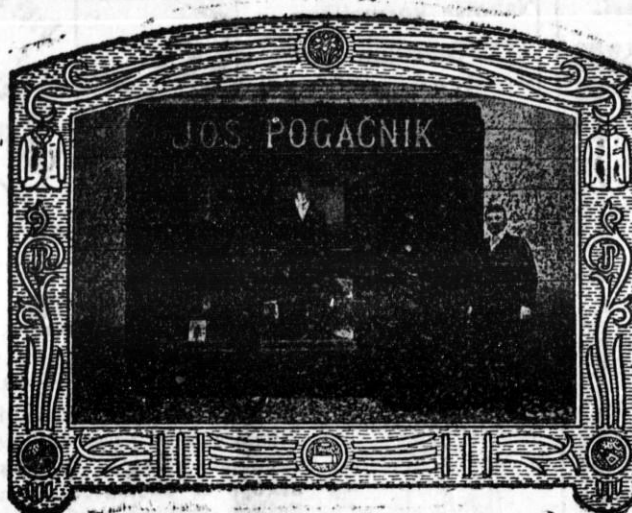
O. Bernatovič, Ljubljana, Mestni trg 5.

POZOR! SLOVENSKO PODJETJE! POZOR!

Slavnemu občinstvu se uljudno priporoča
dne 11. februarja 1909 na novo otvorjena
velika manufakturna trgovina

Franc Souvan, sin - Ljubljana
v stari Souvanovi hiši na Mestnem trgu št. 22.

80 43-12

Josip Pogačnik

krojaški mojster v Radovljici

priporoča cenjenemu občinstvu

svojo delavnico v izdelovanje vseh vrst
oblek za gospode, uradniških uniform,
salonskih, turistovskih in loyskih oblek
ter ogrinjal.

Vedno bogata zaloga angleškega, francoskega
in brnskega sukna. — Naročila se izvršujejo
po najnovejšem kroju točno in ceno ter se
sprejemajo popravila.

Specijalist v izdelovanju frakov in salonskih sukenj.

Zajamčena je vestna izvršitev naročenega dela na-
tančno po meri in izbranem kroju ter po želji na-
ročnika. — Kdor si želi nabaviti elegantne, fine,
obenem trpežne in vsem zahtevam ustrezajoče obleke,
naroči si jih naj pri tej tvrdki in postal bo stalen
naročnik. 86 52-11

Slovinci, ne zabite družbe
SV. CIRILA IN METODA

Zaloga vsakovrstnega
• lesenega, železnega •
in poblazinjenega pohištva
Puc & Comp.

v Ljubljani, v Kolizeju, na Marije Terezije cesti št. 11

5 52-45

Največja trgovina na Gorenjskem.

Rudolf Rus

urar v Kranju

poleg lekarne.

Ustanovljeno leta 1885.

Velika zaloga vsakovrstnih ur, zlatnine in srebrnine ter
optičnih predmetov. Popravila točno in ceno. Najnižje cene.
Priznana izborna blago.

Električna gonilna sila.

Tovarna oljnatih barv, lak in firneža

Brata Eberl

črkoslikarja, lakirarja, stavbena
in pohištvena pleskarja

Ljubljana, Miklošičeve ulice 6,
nasproti hot. „Union“

Ustanovljeno 1842. Telefon 154.

52-89